

Lokal precisering

## **1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma**

Kauniaisten kunnallinen esiopetuksen opetussuunnitelma (2025) koostuu valtakunnallisista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2025), joita on täydennetty Kauniaisten painotuksilla. Kauniaisten kunnallinen esiopetuksen opetussuunnitelma (2025) määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä esiopetusta järjestävissä yksiköissä. Esiopetusyksiköt laativat vuosittain omat yksikkökohtaiset lukuvuosisuunnitelmansa Kauniaisten kunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman pohjalta.

Kunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan esiopetusta antavissa yksiköissä vuosittain lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Esiopetuksen opetussuunnitelmaa arvioidaan ja päivitetään myös aina silloin, kun Opetushallitus on päivittänyt ohjausasiakirjoja.

Kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma päivitettiin vuosina 2025 ja 2026 sen jälkeen, kun Opetushallitus muutti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Päivityksen toteutti nimetty työryhmä, johon kuului varhaiskasvatuksen johto ja henkilöstöä.

Vuoden 2026 päivitystyöstä tiedotettiin huoltajia varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän kautta ja heille annettiin mahdollisuus kommentoida päivityksiä.

Lokal precisering

## **2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet**

Kauniaisissa kunnallista esiopetusta järjestetään suomeksi ja ruotsiksi. Ruotsinkielistä esiopetusta toteutetaan Granhultskolanin yhteydessä toimivassa esiopetusyksikössä sekä ruotsin kielen kielikylpynä kielikylpy-yksikössä. Suomenkielistä esiopetusta toteutetaan vuosittain erikseen päätettävissä suomenkielissä varhaiskasvatusyksiköissä.

Esiopetusta järjestetään noudattaen perusopetuslakia, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja Kauniaisten omaa, suomen- ja ruotsinkielisen kasvatus- ja koulutusvaliokunnan hyväksymää esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Kauniaisten esiopetuksen opetussuunnitelmaa täydentävät esiopetusyksiköiden toimipaikkakohtaiset lukuvuosisuunnitelmat, jotka varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy vuosittain syyskuun loppuun mennessä. Lukuvuosisuunnitelmat viedään tiedoksi vastaavaan valiokuntaan. Esiopetuksen järjestämisessä huomioidaan myös paikallinen opiskeluhoitosuunnitelma.

Hallinnollisesti esiopetus kuuluu Kauniaisissa sivistys- ja hyvinvointitoimeen ja suomen- ja ruotsinkielisten kasvatus- ja koulutusvaliokuntien alaisuuteen. Suomenkielinen kasvatus- ja koulutusvaliokunta päättää vuosittain suomenkielisen maksuttoman esiopetuksen järjestämisyksiköistä ja toiminta-ajoista. Kuntalaisia tiedotetaan esiopetuksen sähköisestä hakumenettelystä.

## **Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta**

Kauniaisten kaupungin esi- ja alkuopetuksessa muodostetaan eheä opinpolku esiopetuksesta perusopetukseen. Toiminta perustuu opetussuunnitelmiin, yhteiseen vuosikelloon ja se tukee lapsen yksilöllistä kehitystä sekä osallisuutta. Esi- ja alkuopetuksen välinen yhteistyö on systemaattista, suunnitelmallista ja määriteltyä tavoitteiden pohjalta. Tämä malli mahdollistaa tarpeellisen tuen antamisen ajallaan sekä lapsen osallisuuden vahvistamisen. Henkilöstö on vastuussa yhteistyön edistämisestä, suunnittelusta ja toteuttamisesta.

## **Arvoperusta Kauniaisten esiopetuksessa**

Kaupungin strategia ja arvot ohjaavat toimintaamme, jossa lapsen etu, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon, yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon sekä inklusioon painottuvat. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen visio on "Vahvat juuret, kantavat siivet".

## **Oppimiskäsitys Kauniaisten esiopetuksessa**

Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet Kauniaisten esiopetuksen opetussuunnitelmaan on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, henkilöstön, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Esiopetuksessa lapsi oppii tekemällä, tutkimalla, havainnoimalla, kokeilemalla ja pääättelemällä. Lapsi nähdään aktiivisena ja asioista kiinnostuvana toimijana. Henkilöstö toimii esiopetuksessa lapsen osallisuuden mahdollistajana varmistaen sen, että lapset voivat olla vaikuttamassa toiminnan sisältöön.

Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan.

Esiopetuksessa kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Esiopetuksessa tuetaan lapsen tietoisuutta omasta oppimisestaan ja autetaan lasta huomaamaan arjessa tapahtuvia onnistumisen ja oppimisen kokemuksia.

Leikki on ensiarvoinen oppimisen muoto esiopetusikäiselle. Leikin avulla lapsi harjoittelee uutta ja jäsentää ympäröivää maailmaa, kokemuksiaan sekä ilmaisee tunteitaan ja tarpeitaan. Leikkiin tarvitaan aikaa ja tilaa. Henkilöstön tehtävä on tukea leikkiä luomalla siihen turvallinen ja innostava ympäristö. Leikkiä havainnoimalla ja toisaalta myös leikkiin osallistumalla, henkilöstö saa ainutlaatuisia tietoa lapsesta ja hänen elämästään. Leikissä lapsen sisäinen ja ulkoinen maailma kohtaavat. Albert Einsteinin sanoin: "Leikki on tutkimisen korkein muoto".

## **Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa: Toimenpiteet, arviointi ja kehittäminen Kauniaisten esiopetuksessa**

Laaja-alaista osaamista kehitetään niin esiopetusryhmän toiminnassa, esiopetusryhmien välisessä yhteistyössä kuin perusopetuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä kulkee jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Tehtävän toteutuminen edellyttää

suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen yhteistyötä. Esi- ja perusopetuksen siirtymävaihe nähdään merkityksellisenä ajanjaksona lapsen elämässä. Esiopetuksen henkilöstö tekee tiivistä yhteistyötä lapsen lähikoulun kanssa. Toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan vuosikellon, opiskeluhuoltosuunnitelman ja Valssi - arviointimenetelmän kautta.

- **Ajattelu ja oppiminen esiopetuksessa Kauniaisissa**

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Kauniaisissa lapsen näkemystä omasta oppimisestaan tuetaan positiivisten oppimiskokemusten kautta. Näin lapsi oivaltaa oman tapansa oppia. Lasta kannustetaan kokeilemaan, kyselemään ja kyseenalaistamaan asioita ja ilmiöitä sekä löytämään, oivaltamaan ja luomaan uutta.

- **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu esiopetuksessa Kauniaisissa**

Hyvien tapojen ja kohteliaan käyttäytymisen malli lähtee aikuisista. Lasten kanssa keskustellaan ja pohditaan hyvien tapojen merkitystä. Esiopetuksessa harjoittelemmekin tunne- ja vuorovaikutustaitoja päivittäin turvallisesti oman vertaisryhmän kanssa. Esiopetuksessa ennaltaehkäistään kiusaamista kiinnittämällä huomiota lasten välisiin sosiaalisiin suhteisiin ja tukemalla kaveritaitoja. Lapsille opetetaan tunteiden tunnistamista ja sanoittamista. Käytämme erilaisia pedagogisia menetelmiä tukemaan lasten tunne- ja kaveritaitoja.

Lasten kanssa tarkastellaan lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti.

Esiopetuksessa tutustumme Kauniaisten kulttuuriin ja lähihistoriaan. Kauniainen on kooltaan kompakti ja helposti saavutettavissa kävellessä, mikä onkin ensisijainen tapa liikkua, kun esiopetusryhmät kulkevat kaupungilla. Esiopetuksen lapset osallistuvat erilaisiin kulttuuritapahtumiin.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Kielitietoinen esiopetus kuuluu kaikille lapsille. Henkilöstö ymmärtää kielen merkityksen esiopetuksessa ja näkee kielellisen moninaisuuden voimavarana ja rikkautena. Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisesta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen käsikirjassa avataan paikallisia käytänteitä kielitietoista esiopetuksesta. Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja tukee henkilöstön kielitietoista toimintaa myös esiopetuksessa.

- **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot esiopetuksessa Kauniaisissa**

Esiopetusikäisen lapsen on tärkeä saada kokea olevansa hyvä, osaava ja tärkeä. Hän nauttii saadessaan tehdä asioita itse ja onnistuessaan siinä. Lasta kannustetaan ja yrittämisestä annetaan myönteistä palautetta. Esiopetuksessa pidämme tärkeänä tukea lapsen omatoimisuutta ja rohkeutta yrittää. Mahdollistamme lapsille arjessa omatoimisuutta tukevia asioita, kuten ruuan ottamisen itse, pienet siivous- ja järjestelytehtävät ja esimerkiksi erilaisissa toiminnoissa apulaisena toimimisen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Lapset ovat aktiivisia osallistujia ja toimijoita kestävässä kehityksessä esimerkiksi osallistumalla kierrätyksen eri vaiheisiin. Tuemme lasten positiivista, luontoa kunnioittavaa ympäristösuhdetta. Esiopetuksessa kiinnitämme huomiota myös ravitsemuskasvatukseen ja otamme huomioon lasten erilaiset tarpeet ruokailussa.

**Liikkuminen** eri muodoissaan on läsnä esiopetuksessa kaikkina vuodenaikoina. Monipuolista **liikkumista** toteutetaan ulko- ja sisätiloissa. **Liikkumista** hyödynnetään pedagogisesti eri tilanteissa ja hetkissä. Henkilöstö ymmärtää **liikkumisen** merkityksen lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja mallittaa omalla käytöksellään positiivista asennetta **liikkumista** kohtaan. Lapsen päivässä mahdollistetaan myös arki**liikkuminen** esimerkiksi siirtymätilanteissa, yhteisissä kokoontumisissa, ohjatuissa pihaleikeissä. Lisäksi kaupungin erilaisia liikunta- ja urheilumahdollisuuksia hyödynnetään toiminnassa.

- **Monilukutaito esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kauniaisissa korostamme kirjallisuuden merkitystä lukemalla lapsille päivittäin. Luetusta tekstistä keskustellaan ja sanojen ja tekstin merkitystä pohditaan yhdessä lasten kanssa. Tuemme esiopetuksessa lasten lukutaidon kehitystä ja autamme lapsia suhtautumaan kriittisesti eri tiedonlähteisiin. Esiopetuksessa kannustamme lapsia käyttämään, tutkimaan ja myös tuottamaan erilaisia viestejä. Käytämme monipuolisesti erilaisia menetelmiä lapsen monilukutaidon kehittymiseksi. Henkilöstö mahdollistaa lapsille rikkaan tekstiympäristön esimerkiksi erilaisten kirjojen, elokuvien, musiikin, lorujen ja monikielisyyden näkyväksi tekemisen kautta. Lapset nähdään aktiivisina toimijoina ja monilukutaidon kehittymisen myötä vahvistuu myös lapsen osallisuus.

Kirjasto ja esiopetus tekevät aktiivista yhteistyötä ja kirjastossa vierailaan säännöllisesti. Kirjaston ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä järjestetty eteiskirjasto toiminta kannustaa myös huoltajia lukemaan lapsille. Henkilöstöä sekä lapsia kuunnellaan tarkasteltaessa kirjastojen lastenkirjallisuuden valikoimaa. Lisäksi esiopetuksessa on käytössä digitaaliset kirjapalvelut.

- **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kauniaisten varhaiskasvatus ja esiopetus hyödyntävät Granin DigiLab-oppimisympäristöä, joka on uuden teknologian oppimisen keskus Kauniaisissa. DigiLabilla opitaan ohjelmointitaitoja ja robotiikkaa sekä voidaan tutustua esimerkiksi virtuaalidellisuuteen, 3D-tulostamiseen ja digitaalisen musiikin ja kuvataiteen luomiseen. Kauniaisten varhaiskasvatus on kehittänyt Digipuu - työkalun, joka tukee ikätasoisesti lasten digitaitojen kehittymistä. Digitaitojen kehittämisessä leikki on tärkein lähtökohta. Digipuuhun on kirjattu oppimisen tavoitteita ja taitoja harjaannuttavia harjoituksia ikäkausittain. Yhtenä esimerkkinä tieteeseen ja luonnonilmiöihin liittyvissä tutkimustehtävissä on yksiköissä kiertävät materiaalikokonaisuudet. Lasten ihmettely, kysymykset ja kiinnostuksen kohteet ovat lähtökohtana digitaaliselle toiminnalle. Esiopetusyksiköissä on mahdollisuus käyttää kosketusnäyttöä ja tabletteja sekä opetuksessa että oppimisen välineinä.

- **Osallistuminen ja vaikuttaminen esiopetuksessa Kauniaisissa**

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan esiopetuksessa sitä, että lapsi on aktiivinen jäsen ryhmässään. Heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään paitsi kuullaan, myös huomioidaan esiopetuksen toiminnassa. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Jotta lapsi voi kokea osallisuutta, hänen tulee kokea olonsa turvallisesti, hyväksytyksi ja ryhmän jäseneksi.

Turvallisuus luodaan ryhmän yhteisesti sovituilla säännöillä. Turvallisessa ympäristössä lapsen oma identiteetti ja itsetunto kehittyvät. Jokaista ryhmän jäsentä arvostetaan ja kunnioitetaan sekä kuullaan siten, että jokaiselle syntyy tunne joukkoon kuulumisesta. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa aikuiset osoittavat lapsille esimerkillään yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa yhteisössä toimimista. Lapsille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Arvostava kohtaaminen, ajatusten kuunteleminen ja yhdessä toimiminen vahvistavat osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Tavoitteena on, että lapsi oppii sopimusten ja luottamuksen merkityksen. Puitteet pedagogiselle toiminnalle suunnitellaan kaikkia lapsia palvelevaksi ja inklusiiviseksi, jolloin lapsi pääsee osalliseksi toimintaan. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa.

- **Laaja-alaisen osaamisen arviointi ja kehittäminen esiopetuksessa Kauniaisissa**

Esiopetuksen osalta arviointi pohjaa esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan, opiskeluhoitosuunnitelmaan ja tiimin pedagogisen sitoumuksen arviointiin.

Kauniainen toteuttaa säännöllisesti varhaiskasvatuksen asiakaskyselyn. Kysely toteutetaan joka toinen vuosi ja kyselyyn sisältyy sekä huoltajien, että lasten näkemyksiä kartoittavia osioita. Kyselyn tuloksia hyödynnetään palveluiden kehittämistyössä niin kaupunki- kuin toimipaikkatasoilla. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) arvioinnit niin valtakunnallisella kuin kuntatasolla tehdään säännöllisesti. Kuntatasolla varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen johto asettaa arviointisuunnitelman mukaisesti indikaattoreita toiminnan arvioitavaksi. Arviointiin osallistuvat johto, henkilöstö ja/tai varhaiskasvatuksen hallinto riippuen kyselyn teemasta. Itse arviointi tehdään Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmän (Valssi) kautta sähköisesti.

Toimintakauden arviointiin osallistuvat henkilöstön lisäksi lapset ja huoltajat. Arvioinnissa lapset pohtivat omaa oppimistaan. Huoltajien osallisuutta mahdollistetaan huoltajailtojen ja päivittäisen yhteydenpidon kautta. Jokaisella huoltajalla on mahdollisuus osallistua esiopetuksen suunnitteluun ja arviointiin esimerkiksi lapsen keskusteluiden yhteydessä.

Lokal precisering

### **3 Esiopetuksen toimintakulttuuri**

Esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Esiopetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista moninaisuutta. Monikielisyttä tehdään näkyväksi.

Kauniaisten esiopetuksen keskiössä ovat positiivinen pedagogiikka, lasten vahvuudet sekä lasten osallisuus toimintaa suunniteltaessa. Esiopetuksessa kaikki tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhteiskunnan moninaisuuden tulee näkyä esiopetuksen oppimisympäristössä, esim. kirjavalinnat, kuvat, materiaalit, lelut. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti

ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Kaupunki järjestää yhteisiä koulutustilaisuuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tällä tavoin lisätään osaamista ja helpotetaan yhteisten menettelytapojen vakiinnuttamista. Lasten mielipiteet ja ajatukset otetaan huomioon toimintaympäristön kehittämisessä.

Esiopetusryhmässä aikuiset ja lapset laativat yhdessä ryhmän pelisäännöt positiivista pedagogiikkaa hyödyntäen. Tarkoituksena on tehdä lapsille selväksi yhteisten pelisääntöjen merkitys ja niihin sitoutumisen tärkeys. Lapsen ajatusten ja mielteiden näkyviin saattamiseksi ja oman toiminnan arvioimiseksi käytetään erilaisia arviointi ja haastattelumenetelmiä (keskustelu, kuva, valokuva).

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus. **Nämä näkökohdat täsmennetään tarkemmin yksiköiden lukuvuosisuunnitelmissa.**

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on muun muassa seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Esiopetuksen lukuvuosisuunnitelma
- Esi- **ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma**
- Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- **Toimintasuunnitelma kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen**
- Tukitiimi
- Varhaiskasvatuksen turvallisuus ja pelastussuunnitelma
- Kaupungin kriisisuunnitelma

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapselle.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on muun muassa seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)
- Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä (Valssi)
- Tiimin pedagoginen sitoumus
- Asiakaskyselyt
- Opiskeluhoitosuunnitelma ja sen arviointi

- Esiopetuksen ja perusopetuksen siirtymävaiheiden vuosikello

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on muun muassa seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Jokaisella varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluvalla on vastuu pedagogisesta johtajuudesta omassa työssään, johtaja luo mahdollisuuden edellä mainitulta osalta
- Kunnan ja yksikön yhteinen toimintatapa tehdä työtä
- Yksikön ja/tai tiimin kehityskeskustelut
- Osaamista ylläpitävät ja kehittävät koulutukset

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhoitoammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on muun muassa seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma
- Asiakaskysely
- Lasten haastattelut/kyselyt
- Perheiden haastattelut/kyselyt

### **Kaikille yhteinen esiopetus**

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa lasten erilaisiin tarpeisiin. Lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on mm. seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Lapsen **varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma**
- Tiimin pedagoginen sitoumus
- Tuen järjestäminen ja tuen valikko

Toimintakulttuuri tukee kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on mm. seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

### **Oppimisen ja oivalluksen ilo**

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on mm. seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Positiivinen pedagogiikka näkyy arjessa

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on mm. seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Oppimisympäristöjen aktiivinen kehittäminen vastaamaan arjen tarpeita

### **Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana**

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. Lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

**Yksikön johtajan ja henkilöstön** käytössä on mm. seuraavat suunnitelmat ja rakenteet mahdollistamaan sovittua toimintakulttuuria:

- Tiimin pedagoginen sitoumus

### **Hyvinvointi ja turvallinen arki**

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetusvuoden aikana lapset osallistuvat kaupungin järjestämään uimaopetukseen. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa *Opiskeluhoolto* kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhoollon periaatteita sekä suunnitelmia.

### **Esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt**

Kauniaisten pienessä kaupungissa kaikki on lähellä. Lähiluonto on monipuolista ja yhteistyökumppanien tarjoamat palvelut ovat helposti saatavilla esim. uimahalli, kirjasto, Digilab. Lisäksi kaupungista on hyvät kulkuyhteydet naapurikuntaan.

**Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon sekä digitaalinen että fyysinen saavutettavuus, jotta välineet ovat lasten saatavilla.** Lasten tarpeet, näkemykset ja kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon oppimisympäristöjä ja niiden käyttöä suunniteltaessa. Niiden pohjalta esimerkiksi muodostetaan joustavia pienryhmiä ja muokataan leikkiympäristöä.

Oppimisympäristöjä, sekä psyykkisiä että fyysisiä, arvioidaan ja kehitetään henkilöstön ja lasten kanssa. Esiopetusryhmissä hyödynnetään erilaisia välineitä oppimisympäristön arvioinnissa ja kehittämisessä kuten esim. KieliPedan osio 1, tiimin pedagoginen sitoumus, tuen valikko ja symbolikortit lasten osallisuuden tukena.

### **Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa ja siirtyminen esiopetukseen**

Lapsen oppimiseen liittyvää tietoa siirretään tulevalle esiopetusryhmälle varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön välisissä tapaamisissa. Ennen esiopetusvuoden alkua järjestetään siirtopalavereita varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön välillä. Toisesta **kunnasta tai yksityisestä yksiköstä** muuttaneiden lasten kohdalla siirtopalaverit järjestetään yhteistyössä huoltajien ja lapsen aiemman varhaiskasvatusyksikön kanssa. Toukokuun aikana tulevat esikoululaiset pääsevät mahdollisuuksien mukaan tapaamaan tulevan opettajansa.

Yhteistyön tavoitteena on luoda lapselle yhtenäinen oppimispolku. On tärkeää, että lapsi kokee yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Tieto siitä, missä esiopetus alkaa, henkilökunnan ja muiden tulevien esikoululaisten tapaaminen luo turvallisuuden tunnetta.

### **Yhteistyö alkuopetuksen kanssa ja siirtyminen perusopetukseen**

Esi- ja alkuopetuksen välistä yhteistyötä suunnitellaan ja arvioidaan vuosikellon mukaan. Koulujen siirtymävaiheen koordinaattorit kutsuvat koolle esiopetuksen ja alkuopetuksen opettajat. Vuosikellossa kuvataan yhteiset tapahtumat alkuopetusluokkien kanssa sekä siirtymävaiheen yhteistyörakenteet, kuten aikataulut ja tiedonsiirtokäytännöt.

Esiopetusvuoden aikana esiopetuksen ja perusopetuksen välillä tehdään suunnitelmallista yhteistyötä. Tavoitteena on, että lapsi saa kokemuksia koulun ympäristöstä tuttujen aikuisten ja lasten kanssa. Koulun henkilökunta ja oppilashuolto vierailevat ajoittain esiopetusryhmissä.

Keväällä esiopetusryhmät vierailevat ensimmäisillä luokilla tutustumassa oppitunteihin. Tulevat koululaiset ruokailevat koulun ruokalassa. Lapsen oppimista koskevat siirtopalaverit järjestetään esiopetuksen henkilöstön ja tulevien ensimmäisen luokan opettajien yhteistyönä. Toukokuussa järjestetään koulupäivä, jolloin esikoululaiset tapaavat tulevat opettajansa. Tulevat koululaiset kutsutaan myös yksittäisiin koulun tapahtumiin.

### **Yhteistyö huoltajien kanssa**

Esiopetuksen henkilöstö tekee tiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Henkilöstö kertoo huoltajille lapsen päivästä lasta tuotaessa ja haettaessa. Avoin, ajantasainen viestintä ja vuorovaikutus vahvistavat luottamusta huoltajien ja henkilöstön välillä. Viikko- tai kuukausikirjeissä kuvataan esiopetusryhmän toimintaa ja tavoitteita huoltajille.

Yhteistyötä tehdään myös vuosittaisten huoltajailtojen, muiden tapahtumien ja lasten yksilöllisten keskustelujen kautta. Henkilöstö arvioi yhteistyötä huoltajien kanssa muun muassa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) puitteissa **ja lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetus suunnitelmaan** liittyvissä keskusteluissa, joissa pyydetään huoltajien palautetta.

Kauniaisissa on käytössä Lapset puheeksi -menetelmä (LP). Keskustelua tarjotaan huoltajille tarvittaessa, ennaltaehkäisevästi sekä muutosten yhteydessä.

### **Yhteistyö opiskeluhoillon kanssa**

Opiskeluhoitopalveluiden henkilöstö (neuvola ja opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalvelut) tekee yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi osallistumalla tarvittaessa lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun

sekä tarpeen mukaan koottuihin monialaisiin asiantuntijaryhmiin. Tavoitteena on, että esiopetusyksikkökohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä saa edustuksen opiskeluhoollon palveluista.

Opiskeluhoolltopalvelut tarjoavat konsultaatiota esiopetuksen henkilökunnalle esiopetuksessa olevan lapsen asioissa. Konsultaatio varhaisessa vaiheessa on opiskeluhoollon ensisijainen palvelumuoto lapsen tukemisessa.

Esiopetuksen opiskeluhoolltopalveluiden työssä korostuu yhteistyö huoltajien kanssa muun muassa asiakastyön, konsultaation ja monialaisten asiantuntijaryhmien kautta.

Opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaiset osallistuvat Kauniaisten opiskeluhoollon ohjausryhmään, jossa suunnitellaan alueellista yhteistyötä ja arvioidaan myös esiopetuksen opiskeluhoollon toteutumista paikallisesti.

Lokal precisering

#### **4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet**

##### **Monipuoliset työtavat esiopetuksessa Kauniaisissa**

Monipuoliset työtavat eri ryhmätilanteissa yhdessä ryhmän henkilöstön kanssa auttavat lapsia tiedostamaan, millaisia oppijoita he ovat sekä ymmärtämään omaa oppimistaan. Tärkeää on, että he saavat positiivisen kuvan itsestään oppijoina. Monipuolisuus tekee oppimisen hauskaksi ja motivoi lapsia uusiin oppimiskokemuksiin. Erilaiset työmenetelmät perustuvat leikkillisyyteen ja iän mukaiseen toimintaan. Esiopetuksessa tarjotaan mahdollisuuksia leikkiin, toiminnallisuuteen, kokeilukulttuuriin, kokemuksellisuuteen, kyseenalaistamiseen, ihmettelyyn, tutkimiseen, tavoitteelliseen ja itsenäiseen toimintaan sekä päättelytaidon ja ongelmanratkaisukyvyyn harjoitteluun.

Sopivat työtavat valitaan niin, että lapsen oma luontainen uteliaisuus ja aktiivinen toimijuus tukevat oppimista. Henkilöstö huomioi lasten erilaiset tavat oppia ja tukee lapsen kehittymässä olevaa oppimistyyliä.

Toimintakauden aikana ja sen päätteeksi huoltajilta ja lapsilta kootaan palautetta esim. keskustelujen ja kyselyjen kautta. Työtapojen toimivuutta ja kehittämistä tarkastellaan ryhmien tiimeissä, joissa on tarvittaessa mukana myös kieli- ja kulttuuriopettaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

##### **Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatustyöstä siirtyminen esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen ovat tärkeitä elämänvaiheita lapsille. Onnistunut siirtymä edistää lasten hyvinvointia, turvallisuudentunnetta sekä heidän kasvu ja oppimisedellytyksiään. Menettelyjä siirtymiselle arvioidaan ja kehitetään yhteistyössä henkilöstön kanssa.

Siirtymävaiheissa esi- tai perusopetukseen hyödynnetään aiempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta siitä, miten lapsen kasvu ja oppiminen etenevät ja miten niitä voidaan tukea erityisesti päätettäessä poikkeavasta koulun aloitusajankohdasta.

Arviointia koskevaa tietoa siirretään erityisesti esi- ja perusopetuksen siirtymävaihepalavereissa. Esiopetuksen opettaja kirjoittaa lapsesta **varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman** pohjalta koosteen. Perusopetuksen siirtymävaihekoordinaattori kutsuu esiopetuksen opettajat sekä

tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajan esiopetuskevään siirtymävaiheen tiedonsiirtopalaveriin. Tarvittaessa käydään yksilöllisempiä tiedonsiirtopalavereja, joissa on lapsen huoltaja mukana sekä lisäksi esimerkiksi opiskeluhuollon henkilöstöä.

Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa lähettävä esiopetuspaikka huolehtii lapsen **varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman** huoltajille, jotka toimittavat lapsen paperit uuteen esiopetuspaikkaan. Siirtopalaveri järjestetään lapsen vaihtaessa suomenkielisessä esiopetuksessa esiopetuspaikkaa kunnan sisällä. Vastaanottava esiopetuspaikka vastaa tiedonsiirtopalaverin järjestämisestä.

Huoltajien osallisuus koetaan tärkeäksi kehitettäessä esiopetusta. Henkilöstö kannustaa huoltajia antamaan aktiivisesti palautetta ryhmän toiminnasta esimerkiksi päivittäisissä kohtaamisissa. Huoltajien kanssa säännöllisesti käytävät esiopetuksen eri keskustelut sekä huoltajien illat ovat myös paikka antaa ja saada palautetta. Esiopetus järjestää huoltajille mahdollisuuden antaa palautetta laajemmin säännöllisesti tehtävien kyselyiden kautta. Kyselyiden tuloksia hyödynnetään esiopetuksen toimintaa kehitettäessä.

Esiopetuksen henkilöstö arvioi toimintaansa peilaten sitä lapsilta ja huoltajilta saatuun palautteeseen ja ryhmän laatimien tavoitteiden saavuttamisen kautta. Huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käydään läpi esimerkiksi tiimipalavereissa sekä yksiköiden pedagogisissa palavereissa. Henkilöstö osallistuu yksiköiden arviointeihin ja henkilökohtaisiin kehityskeskusteluihin ja täydentävät osaamistaan tarvittaessa täydennyskoulutuksissa.

Kauniaisissa annetaan jokaiselle lapselle esiopetuksen läsnäolotodistus. Lapsille voidaan lisäksi antaa lukuvuoden päätteeksi muodollinen esiopetuksen osallistumistodistus. Muodollinen osallistumistodistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä.

**Toiminnan arvioinnin** tarkoituksena on turvata varhaiskasvatuslain toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Arvioinnin tavoitteena on toiminnan jatkuva kehittäminen itsereflektoinnin kautta. Arviointiohjelman mukaan arviointi on laadullista ja systemaattista. Arviointia tehdään muun muassa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) ohjelman ja kunnallisen tarpeen mukaan. Arviointi tehdään Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmän (Valssi) kautta. Valssi tuottaa sekä kunnallisen tason että toimipaikkatasoisia tuloksia.

## **Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kauniaisten esiopetuksessa painottuvat toiminnallisuus, itse tekeminen ja kokemuksellisuus. Nämä menetelmät vahvistavat lasta oppimaan ja omaksumaan uutta. Lapselle annetaan mahdollisuus positiiviseen oppimiskokemukseen. Tavoitteena on löytää jokaiselle lapselle itselleen sopivia tapoja oppia. Kognitiivisten taitojen lisäksi esiopetuksessa lapsia kannustetaan liikkumaan ja pitämään hauskaa. Henkilökunnan osalta on tärkeää, että he ovat sitoutuneita ja osallistuvat itse toimintaan.

Lasten mielenkiinnon kohteita voidaan työstää eripituisten teema- ja projektityöskentelyiden kautta, joihin voidaan sisällyttää esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia sekä oppia leikin kautta.

Esiopetuksessa luodaan turvallinen ja salliva ilmapiiri, jossa uskalletaan kysyä, ihmetellä, erehtyä ja oppia. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia kokeilla ja oivaltaa yksin sekä ryhmässä. Esiopetuksen päivittäiset tilanteet tarjoavat mahdollisuuksia kielellisten valmiuksien kehittämiseen.

Tärkeää on, että ryhmän henkilöstö osallistuu lasten pohdintoihin antamalla vastauksia tai ottamalla kantaa. Yhteisissä pohdintoissa erilaiset näkökulmat pääsevät esille ja lapset oppivat kuuntelemaan muita ja kunnioittamaan erilaisia näkemyksiä.

Kauniaisten esiopetuksessa korostuu esimerkiksi kestävä kehitys, tunne- ja kaveritaidot, sekä kieli ja kulttuuri. Uskomme, että luonto oppimisympäristönä mahdollistaa kokonaisvaltaisen ja toiminnallisen oppimiskokemuksen, jossa ympäristökasvatus ja esiopetuksen oppimiskokonaisuudet yhdistyvät mutkattomasti toisiinsa. Esiopetuksessa lapset saavat ohjausta luontoa suojelemaan kestäväan kulutukseen, mahdollisuuksien mukaan kierrättämiseen ja lajitteluun sekä energian säästämiseen. Ajatuksena on, että kaikki voisivat osaltaan vaikuttaa.

Kauniaisissa ja sen lähiympäristössä on runsaasti historiallista tietoa, jonka tarjoama näkökulma menneeseen integroidaan osaksi lasten esiopetuspäivää.

Grani DigiLab on oppimisympäristö, jossa on käytössä uutta teknologiaa, kuten 3D-tulostus, ohjelmointi, upotettu todellisuus ja virtuaalitodellisuus. Kauniaisten varhaiskasvatus on kehittänyt työvälineet Digipuu- ja Tulevaisuuden tutkijat, jotka tukevat ikätasoisesti lasten digitaitojen kehittymistä. Digitaalisten kehittämisessä leikki on tärkein lähtökohta. Digipuussa on kuvattu lasten digitaalisten kehittämisestä ja harjoituksia ikäkausittain. Yhtenä esimerkkinä tieteeseen ja luonnonilmiöihin liittyvinä tutkimustehtävissä on yksiköissä kiertävät ilmiötä tutkivat materiaalikokonaisuudet.

- **Ilmaisun monet muodot esiopetuksessa Kauniaisissa**

Esiopetuksen luova ilmaisu tukee jokaisen lapsen ainutlaatuista persoonallisuutta. Esiopetuksessa koetaan tärkeäksi lapsista lähtevä luovuus. Lasten ideat ja mielenkiinnon kohteet ovat keskeisiä lähtökohtia taiteelliselle kokemiselle ja ilmaisulle. Luovassa ilmaisussa painotetaan elämyksellisyyttä, yksilöllisyyttä ja kokonaisvaltaista kokemista.

- **Kielten rikas maailma esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kauniainen on kaksikielinen kaupunki, jossa molemmat kotimaiset kielemme ovat vahvasti mukana lasten arjessa.

Monet esiopetukseen osallistuvista lapsista tulevat monikielisistä perheistä. Kielet saavat kuulua ja näkyä esiopetuksen arjessa.

Lasten kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon esiopetuksessa ja suomea/ruotsia toisena kielenä puhuvien kielenkehitys otetaan huomioon esiopetuksen arjessa.

Tarvitsemme kieltä niin ajatteluun, kuin itsemme ilmaisuun. Esiopetuksen päivittäiset tilanteet tarjoavat erinomaisia mahdollisuuksia kehittää kielellisiä taitoja. Keskeinen tavoitteemme on rikastuttaa lasten kieliä ja lisätä heidän kiinnostustansa puhuttuihin ja kirjoitettuihin kieliin.

- **Minä ja meidän yhteisömme esiopetuksessa Kauniaisissa**

Esiopetuksessa käytetään tarinoita, perinteisiä leikkejä, lauluja ja draamaa sekä muuta aineistoa kuten Kauniaisista kertovia kirjoja. Lastenkulttuuriin kuuluu myös lasten oma luominen, kuten leikit, lorut, riimit ja laulut. Esiopetuksessa tutustutaan Kauniaisten kulttuurishistorialliseen ympäristöön.

- **Tutkin ja toimin ympäristössäni**

Kauniaisten esiopetuksessa lapsille opetetaan kaupungin **arvopohja** huomioiden luontosuhde, kestävä kehitys ja hiilineutraalit vaihtoehdot.

Lapsia opetetaan arjessa havainnoimaan ympäristöä ja sitä kautta hahmottamaan, vertailemaan, sarjoittamaan, jäsentämään sekä nimeämään sekä matemaattisia asioita.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja, niiden ominaisuuksia ja toimivuutta.

- **Kasvan ja kehityn**

Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Kauniaisten esiopetuksessa noudatetaan valtakunnallisia ohjeita päivittäisistä **liikkumisen** suosituksista. Esiopetusryhmät liikkuvat viikoittain metsässä ja lähiympäristössä pääasiallisesti kävellen.

- **Kielen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia erityiskysymyksiä esiopetuksessa Kauniaisissa**

Kauniaisissa kielikylpyä annetaan ruotsin kielellä suomenkielisten perheiden lapsille kielikylpy-yksikössä. Kielikylpy Kauniaisissa alkaa pääsääntöisesti viimeistään lasten ollessa 5-vuotiaita, vuotta ennen esikouluikää. Näin esiopetusryhmässä aloittavilla lapsilla on riittävät kielelliset valmiudet osallistua syksyllä alkavaan kielikylpykielellä tapahtuvaan esiopetukseen.

Lasten huoltajia kannustetaan käyttämään omia äidinkieliään monipuolisesti perheen arjessa. Esiopetuksen yhteistyössä huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen kanssa tutustaan kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin. Lasten kotikieliet näkyvät ja kuuluvat esiopetuksen arjessa.

Huoltajilla on **tarvittaessa** oikeus tulkkiin heidän kanssaan käytävissä keskusteluissa. Tulkin käyttö toimii myös henkilöstön oikeuden turvaajana.

Esiopetuksen toimintakulttuurin lähtökohtana on kielitietoinen pedagogiikka. Henkilöstöllä on avoin asenne eri kieliin ja kulttuureihin. Kielitietoisuus huomioidaan päivittäisessä toiminnassa. Lapset saavat leikkiessään käyttää osaamiaan kieliä. Henkilöstö ymmärtää lapsen oman kielen/kielten merkityksen. Lasta, joka osaa muutakin kieltä/kieliä kuin opetuskieltä, kannustetaan tuomaan kielitaitoaan esiin. Esiopetuksessa tutustutaan toiseen kotimaiseen kieleen luonnollisena osana esiopetuspäivää.

Kauniaisissa tuetaan lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Kielen kehittymisen tukena käytetään erilaisia pedagogisia materiaaleja. **Suunnitelma kirjataan lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaan.**

Yksiköt tekevät myös säännöllistä yhteistyötä Kauniaisten kirjaston kanssa muun muassa kirjastovierailujen ja eteiskirjastotoiminnan muodossa. Esiopetus ja kirjasto toimivat yhteistyössä lukemisen kulttuuria ja kielitietoisuutta vahvistavien toimintamallien kehittämisessä.

**Suomi/ruotsi toisena kielenä opetusta annetaan niille lapsille, joiden kotikieli on jokin muu kuin suomi/ruotsi ja ryhmän opettaja yhdessä kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa arvioivat, että lapsen**

suomen/ruotsin kielen kehittämiseen tarvitaan tukea. S2 -opetus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Suunnitelma kirjataan lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaan. Ryhmän opettaja vastaa S2 -opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

### **Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena**

Opetushenkilöstön säännöllinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota toiminnan pedagogisessa suunnittelussa. Arviointi pohjautuu monipuoliseen dokumentointiin ja seurantaan lapsen työskentelystä ja käyttäytymisestä sekä oppimisen edistymisestä eri tiedon ja taidonaloilla. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute eri keskusteluissa otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsilta kerätään arviointia haastattelemalla heitä tai lähettämällä kysely kotiin perheen yhteisesti täytettäväksi. Haastattelussa voidaan käsitellä muun muassa kaverisuhteita, mieltymisiä **omia onnistumisia**. Haastatteluista saatu tieto on tärkeä esiopetuksen toiminnan kehittämisen väline.

Lokal precisering

### **5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki**

#### **Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet**

Esiopetusyksikön johtaja muodostaa esiopetusryhmät siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Tarvittaessa ryhmien muodostamisessa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja/tai varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa. Johtaja huolehtii, että henkilöstö saa tarvittavan täydennyskoulutuksen tai että osaamista vahvistetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiolla.

Esiopetuksessa hyödynnetään havainnoinnin lisäksi monenlaisia välineitä oppimisen vaikeuksien varhaisessa tunnistamisessa. Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekevät tiivistä yhteistyötä suunnitellessaan, mitä työvälineitä käytetään kunkin lukuvuoden aikana kaupungin yhteisesti sovitun linjan mukaisesti.

Monikielisen lapsen opetuskielen taitojen seurantaan käytetään soveltuvia materiaaleja ja työvälineitä, jotka auttavat seuraamaan lapsen kielen taidon kehittymistä sekä tunnistamaan mahdollisia oppimisen vaikeuksia. Esiopettaja ja kieli- ja kulttuuriopettaja sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja suunnittelevat yhdessä, mitä työvälineitä käytetään kunkin lapsen kohdalla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan yhteistyössä johtajan, esiopettajien sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja tarvittaessa kieli- ja kulttuuriopettajan kanssa. Nämä kirjataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmaan, jota arvioidaan ja muokataan esiopetusvuoden aikana esiin tulevien tarpeiden mukaisesti. Vastuu tuen toteuttamisesta on ryhmän esiopettajalla. Tuen toteuttamiseen osallistuu ryhmän koko henkilöstö. Mahdollisia muita tuen toteuttamiseen osallistuvia ammattilaisia ovat esim. varhaiskasvatuksen erityisopettajat, kieli- ja kulttuuriopettaja ja koulukuraattori.

Yksikön johtaja vastaa siitä, että lukuvuosisuunnitelma laaditaan. Jos tuen järjestämisen osalta tarvitaan muutoksia suunnitelmaan, esiopettaja ilmoittaa yksikön johtajalle, joka huolehtii, että tarvittavat henkilöt osallistuvat lukuvuosisuunnitelman tarkentamiseen tai päivittämiseen.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista vastaa ryhmän esiopettaja. Arviointiprosessiin ja tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laadintaan osallistuvat myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä lapsen huoltajat. Lapsen näkemystä voidaan tarvittaessa selvittää esimerkiksi kuvatuella avulla. Vastuu lapsikohtaisen tuen toteutumisesta on ryhmän esiopettajalla. Esiopettaja huolehtii, että tuen riittävyttä arvioidaan aina tarvittaessa ja vähintään kerran vuodessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja huoltajien kanssa. Tarkemmin luvussa 5.3.

### **Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen**

Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä varhaiskasvatuksen opettaja järjestää siirtopalaverin esiopetuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Opiskeluhuollon edustajat ja perusopetuksen erityisopettajat tekevät yhteistyötä esiopetuksen aikana esiopetuksen henkilöstön ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Yhteistyötä ja sen aikatauluja kuvataan tarkemmin esi- ja **alku**opetuksen vuosikellossa.

Lapsikohtaisia tukitoimia saavan lapsen asioissa varhaiskasvatuksen erityisopettaja järjestää yksilöllisen siirtopalaverin perusopetuksen erityisopettajien kanssa. Ryhmäkohtaisia tukitoimia saavien lasten kohdalla yksilöllisen siirtopalaverin tarve arvioidaan esiopettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja perusopetuksen erityisopettajan yhteistyöllä tapauskohtaisesti.

Kauniaisissa esiopetus kuuluu varhaiskasvatuspalveluihin ja on kiinteä osa varhaiskasvatusta. Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus nähdään yhtenäisenä kokonaisuutena, mikä mahdollistaa tuen jatkuvuuden joustavan suunnittelun koko varhaiskasvatus- ja esiopetuspäivän ajaksi.

### **Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot**

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat toimivat lukuvuosisuunnitelman mukaisesti esiopetusryhmissä. Toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään yhdessä esiopetusryhmän henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja opettaja suunnittelevat toimintaa yhdessä. Henkilöstön pedagogista osaamista vahvistetaan ja jaetaan sekä yksikön omissa että muissa ammatillisissa pedagogisissa tiimeissä. Lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukena toimivat myös opiskeluhoollon työntekijät (psykologi, koulukuraattori sekä neuvolan terveydenhoitaja).

Lisäksi rakenteellisena tukena:

- **Pedagogisesti ja/tai hoidollisesti vahvistettu ryhmä tai tarvittaessa pienennetty ryhmä**
- erityisavustaja resurssit

Rakenteellinen tuki kohdennetaan esiopetusryhmään sen tarpeiden mukaan ja Kauniaisten tuen järjestämistä koskevan prosessin mukaisesti. Tästä on kirjattu tarkemmin Tuen käsikirjassa.

- **Ryhmäkohtaisten tukimuotojen havainnoinnin, kartoituksen ja toteuttamisen käytännöt ja vastuut**

Yleistä tukiopetusta antaa pääsääntöisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja ja se kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Ryhmän opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä on keskeistä. **Tämä kirjataan tarkemmin yksikön esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan.**

Opetuskielen tukiopetuksesta vastaavat esiopetuksen opettajat.

**Varhaiskasvatuksen erityisopettajan muun opetuksen yhteydessä antama opetus perustuu ryhmän tarpeiden havainnointiin ja kartoitukseen. Kartoituksen tekevät opettaja ja erityisopettaja ja opetus kohdennetaan ryhmätasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja haasteisiin, joihin voidaan vaikuttaa yhteis- tai samanaikaisopetuksen avulla. Tarvittaessa opetus voidaan kohdentaa myös pienemmälle ryhmälle joustavien yhteis- ja samanaikaisopetusjärjestelyjen kautta. Erityisopettajan roolin laajuus määritellään vuosittain yksikön lukuvuosisuunnitelmassa ryhmien tarpeiden perusteella.**

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota esiopetusryhmän henkilöstölle. Konsultaatio voi olla esimerkiksi erityispedagogisen osaamisen ja materiaalien **valmistamista**, jakamista tai mallintamista.

### **Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi**

Esiopettaja, esiopetusryhmän henkilöstö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioivat ryhmäkohtaisten tukitoimien riittävyttä säännöllisesti. Mikäli esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioivat, etteivät ryhmäkohtaiset tukimuodot jonkun lapsen kohdalla riitä, he kutsuvat huoltajat arviointikeskusteluun. Aloite arviointiin voi tulla myös huoltajalta tai opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaiselta. Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja kirjaavat Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa -lomakkeen huoltajien kanssa käydyn keskustelun pohjalta. Tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää opiskeluhuollon ammattilaisia. Lapsen ajatukset ja näkemykset huomioidaan toteuttamista suunniteltaessa.

### **Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma**

Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja järjestävät lapsen **varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma** keskustelun, jossa arvioidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeellisuutta ja laaditaan suunnitelma tukitoimista yhdessä huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu suunnitteluprosessiin ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja kirjaavat Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa -lomakkeeseen lapsen tuen suunnitelman.

### **Tukea koskeva päätös**

Huoltajia kuullaan kaupungin kuulemisprosessin mukaisesti.

Päätös valmistellaan sen viranhaltijan päätettäväksi, jolle toimivalta on siirretty.

### **Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö**

Lapsella ja huoltajalla on oikeus tulla kuulluksi lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana lapsen tuen tarpeiden mukaisesti yhdessä huoltajien kanssa. Lapsen näkemystä ja ajatuksia selvitetään keskustellen sekä havainnoiden lapsen vahvuuksia ja tuen tarpeita. Tarvittaessa lapsen mielipiteen selvittämisessä käytetään apukeinoja. Mikäli tukitoimien osalta tarvitaan hallinnollinen päätös, toimitaan Kauniaisten hallintopäätösprosessin mukaisesti.

### **Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö**

Kauniaisissa noudatetaan kaupungin omaa sekä hyvinvointialuetasosta opiskeluhoitosuunnitelmaa. Jokaisessa esiopetuyksikössä kokoontuu yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä, johon kutsutaan mukaan myös huoltajia. Koollekutsujana toimii yksikön johtaja. Mukaan kutsutaan myös esiopetuksen kuraattori, psykologi sekä neuvolan terveydenhoitaja. Huoltajailloissa kerrotaan sekä yhteisöllisestä että yksilöllisestä opiskeluhoollosta. Pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä.

Tarvittaessa lapselle järjestetään yksilöllistä opiskeluhoitoa yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen opiskeluhoollon ammattilaisten kanssa. Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi anonyymisti konsultoimalla oppilashuoltopalveluiden asiantuntijaa, jonka asiantuntemuksen piiriin lapsen asia kuuluu. Mikäli lapsen asioissa on tarpeen perustaa oppilas- ja opiskeluhoollon mukainen monialainen asiantuntijaryhmä, siinä käsitellyt asiat kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Koollekutsujana toimii ensisijaisesti esiopetusryhmän opettaja. Tässä tapaamisessa voidaan tarvittaessa käsitellä myös lapsen oppimiseen ja esiopetuksen sujumiseen liittyviä asioita, jotka kirjataan pedagogiseen asiakirjaan. Opiskeluhoollon ammattilaiset tulevat tarvittaessa ja pyydettyä mukana myös lapsikohtaiseen pedagogiseen palaveriin.

Esiopetuksessa tehdään monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yhteistyökäytäntöihin kuuluvat kuvaukset tutkiville tahoille, säännöllinen keskustelu sekä asiantuntijoiden osallistuminen lapsen esiopetussuunnitelma –palaveriin tai yhteistyöpalaveriin. Yhteistyö ja vastuut kirjataan Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma esiopetuksessa -lomakkeeseen.

Opiskeluhoollon ammattilaiset osallistuvat koulutuksen järjestäjien opiskeluhoollon ohjausryhmiin, joissa suunnitellaan alueellista yhteistyötä ja arvioidaan myös esiopetuksen opiskeluhoollon toteutumista koulutuksen järjestäjätasolla.

### **Varhennettu oppivelvollisuus**

Lapsella on oikeus varhennettuun oppivelvollisuuteen, mikäli hänen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Päätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa sekä hyödynnetään mahdollisia hakemuksen liitteenä olevia lausuntoja tai selvityksiä.

Tukeen sekä varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvät tarkemmat prosessit on kuvattu Tuen käsikirjassa.

Huoltajia kuullaan kaupungin kuulemisprosessin mukaisesti.

**Päätös valmistellaan sen viranhaltijan päätettäväksi, jolle toimivalta on siirretty.**

### **Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu**

- Sairaalaopetuksesta sopiminen ja päättäminen avohoidossa olevalle potilaalle

Kauniaisissa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa erikoissairaanhoidon toimintayksikön hakumenettelyä. Lapsen esiopetusyksikön varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa hakuasiakirjojen kokoamisesta ja laatimisesta. Kuuleminen ja päätöksenteko tapahtuu Kauniaisten kuulemis- ja päätöksentekoprosessien mukaisesti.

- Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Kauniaisissa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa erikoissairaanhoidon toimintayksikön yhteistyökäytäntöihin liittyvää ohjeistusta ja vastuunjakoa.

### **Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä**

Esiopetusta järjestetään poikkeavasti lapsen tilanteen ja tarpeen mukaan. Keskustelussa käydään läpi lapsen esiopetuksen järjestämiseen poikkeavasti liittyvät käytännöt ja terveydentilasta johtuvat syyt, sekä se, millaisilla järjestelyillä lasta tuetaan. Huoltajia ohjataan tekemään opetuksen järjestäjälle hakemus ja liittämään hakemukseen terveydenhuollon ammattilaisen lausunto. Huoltajan hakemuksen ja siihen liittyvän terveydenhuollon ammattilaisen asiantuntijalausannon pohjalta päätös valmistellaan ja päätös tehdään hallintolain ja delegointipäätöksen mukaisesti.

### **Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen**

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Tällöin esiopettaja kutsuu varhaiskasvatuksen erityisopettajan, perusopetuksen edustajan ja huoltajat tapaamiseen asian käsittelemiseksi. Huoltajia ohjataan täyttämään perusopetuksen Hakemus perusopetuksen aloittamiseksi vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin -hakemus ja liittämään hakemukseen psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Päätös tehdään hallintolain ja delegointipäätöksen mukaisesti.

Huoltajia ohjataan esiopetuspaikan ja sitä täydentävän varhaiskasvatuspaikan hakemiseen. Hakulomakkeen lisätietoihin kirjataan päätös oikeudesta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin.